

Den 18^{den} Augustus 1899 bezocht ik deze gemeente; ik reed van Tilburg over Maerghedel naar Linschot, alwaar ik ont-
beet in de herberg van Somers; van daar nam ik den weg
naar Castelbeers, tot aan den zijweg, welke naar Baasterkeijf
leidt; ik volgde dien zijweg (een gewone smalle zandweg)
tot aan „het huis te Baast“; ik trachtte jhr de la Court te
bezaken, doch vond hem niet thuis; ik reed toen langs een
anderen zandweg naar Liddelbeers, waar ik op het Noord-
huis B. en W. ontmoet.

Ik kwam ± twee later, dan ik mij geannonceerd had, dan;
dit kwam 1° door dat een der paarden door een trekreep
was gesprongen, hetgeen nog al opanthoud veroorzaakte, en
2° door den toestand der zandwegen naar en van „het huis
te Baast“ op welke ik met mijn niet sporende, zware landaau-
slechts zeer langzaam avanceerde. —

Van den burgemeester kreeg ik eene zeer onaangename
impresie; toen ik mij verontschuldigde, omdat ik te laat
kwam, antwoordde hij: ja, mynheer, wij weten het wel, grote
leii laten zich wachten. — Toen ik hem vertelde, dat ik
op het huis te Baast was geweest, alwaar ik jhr de la
Court eene visite had willen maken; deed ik zelfs gestaan
hoed, omdat ik het voor de gemeente zoo'n geluk achtte, dat
hij te Castelbeers bleef, antwoordde hij, dat de gemeente er
anders weinig van had, want dat er te Castelbeers geen
hoofdelijken omslag werst gegeven! Hierop valde de wethou-
der Deenen (wonende te Castelbeers) vauw; hij meende met mij,
dat het voor de gemeente een groot geluk was; hij beriep
zich, om dat te bewijzen, op twee feiten; vooreerst, op de wijze
waarop „Jonker Willem“ met zijn talrijk personeel voor arbeiders,
enz. ontging; hoe goed hij voor hen was; Deenen zeide „zelfs wel
te goed.“ — Verbalgens haalde Deenen nog een voorbeeld
aan: een boer had gedurende drie jaren op eene hoeve van
Jonker Willem gewoond; hij had in al dien tijd geen pacht
betaald, omdat hij het niet gekend had. Ten slotte ging de boer
vertrekken; hij nam alles mee, zijn ve, enz. en ook de te velde
staande oogst; toen men den boer opmerkte, dat hij die oogst
voor den heer moest achterlaten, antwoordde hij, dat hij zelfs

Castelbeers c.a.

oparm zou doen, als de heer het hem vroeg. Daarop liep men naar den Jonker, om hem te waarschuwen, deze wilde echter zijn verbrekken pacht niet hemoverlaten en zeide: "laet die arme kloot verbrekken; hij is toch al ongelukkig genoeg." — Welke reden deeren die meerder, opletelijke dingen zou kunnen aanhalen, meende, dat, waan de Zieren op die wijze handelen, men het een geluk voor de gemeente moest achten, dat zij daar blijven wonen, ook al betalen zij geen hoofdelijken omslag.

Het vermeer in den toren van S. Adalbert is van de gemeente, en wordt door de gemeente in orde gehouden; de pastoor wilde een nieuw vermeer hebben, en wenschte, dat zulk door de gemeente zou worden betaald; dan zou de pastoor voor het onderhoud, voor het opwinden enz. zorgen.

B. en W. vroegen mij, wat ik daarvan dacht; als mijn gevoelen gaf ik te kennen, dat tegen een dergelijke regeling op zich zelf geen bezwaar bestond, maar dat dan de gemeente in een contractje waarborgen van den pastoor moest vragen voor een deugdelijk onderkood. — In ieder geval moest men de zaak vriendschappelijke regelen, en geen quaestie met den pastoor maken.

De Castelbeers is voor een jaaf 10 een nieuwe kerk met toren gebouwd; de boeren behoeften in de bouwkosten niet bij te dragen, zelfs het "vaarwerk" werd hun ruim betaald. De Pastoor was tot den bouw in staat gesteld door fondsen, vermaakt door een vroeger schoolhoofd; deze man, zonder vrouw en kinderen, znoter na familie, had zijn heel leven te Castelbeers doorgebracht; hij had zich een fortuin opgebouwd door bij de boeren, wieh vertrouwen hij den volle gnooth, gelden op te nemen tegen 3%; met die gelden arbeidede hij; hij overleed schatrijk.

De gemeente Castelbeers heeft in de laatste 10 jaren ± 5000 ten koste gelegd aan de verbetering van wegen; de gelden daarvoor benodigd, werden door handhuk gevonden; men meent, wij geregeld te kunnen blijven trekken; ongetruerd blijft men jaaflijks ook geregeld nieuwe bosfchen aanleggen.

Op mijn vraag, hoelang het huis te Baast in handen van de familie de la Court is, antwoorde men mij, dat men dat

Castelbeers c.a.

niet precies wist; tusfchen de dorpjes Castelbeers en S. Adalbert beers stond eertijds de Roomsche kerk (de toren, ^{daarvan} staat nu nog) om die kerk lag het kerkhof; op dat kerkhof lag een zerk op het graf van den grootvader van Jhr. Jozef de la Court; volgens de inscriptie was deze te Ljerm geboren en op de S. Aasterhoeve gestorven.

De burgemeester - secretaris had zijne secretarie niet netjes in orde; toen Klorens hem verweet, dat alles zoo veel en smering was, antwoorde de burgemeester, dat zulk niet veel anders kon, want dat de koster misfelien in geen 40 jaren waren schoongemaakt.

Bij mijn bezoch op 23 Augustus 1899 aan Hoozeloon vernam ik van den burgemeester van Ljch, dat deze 13 jr bleef was geweest van notaris Hordijh te Vessem; dat deze notaris nog in de verte familie moet zijn van Jhr. de la Court; dat hij familieportretten had gehad van de Wasfenaers van Onzenoeth; dat hij die portretten van Jhr. de la Court had moeten afstaan. — Volgens v. Ljch zou "Baasthoeve" de naam zijn van het gehucht, en zou het huis van Jhr. de la Court eigenlijk "de Speykerk" heeten; de familie de la Court vond den naam "de Speykerk" niet mooi genoeg, en droopte hen huis daarom met den naam "het huis te Baast". — Volgens v. Ljch zou op de S. Aasterhoeve voor 17 ton hout staan; de beste blant van notaris Hordijh was sinds jaren de familie de la Court; op de S. Aasterhoeve werd jaaflijks voor ± 10.000. verhuelt.

De verhoopingen van turf, plaggen enz. worden door B. en W. ^{in een herberg of kapperij} in een herberg gehouden, in de plabols van op het terrein te gran; daardoor ontstonden er steeds allerlei lastige quaesties tusfchen de koopers onderling, en tusfchen deze en de gemeente. Ik heb bovenstaande vernam ik van v. Ljch, den burgemeester van Hoozeloon; behalve door zijn werken op het Kamboer van notaris Hordijh is hij te Ljch Castelbeers goed bekend, door dat de vrouw van den tegenwoordigen burgemeester Smelders zijn nicht is.

Den 24 Juni 1904 kwam ik weer in de gemeente. Ik reed er

Oostelbeers e.a.

van uit Tilburg heen, en bezocht denzelfden dag nog Helmond. Ik gaf bij mijn aankomst den burgemeester te kennen dat hij nu wel te weten moest zijn, nu ik zoo mooi op tijd aankwam. Smulders begreep direct wat ik bedoelde, en maakte nogmaals zijne excuses over zijn onbehoorlijke gerechte van voor vier jaren: „Grote heeren laten zich wachten.“

De bevolking gaat in ziental langzaam vooruit; allen zijn landbouwers. Het gaat sommige boeren zeer goed. Klein hebben echter groote financiële moeilijkheden: ze willen geen luurbaeren zijn, en hebben liever een eigen plaats, al moeten ze die ook leed aan de valle waarde verchypolkeken. Vooral als een plaats vereeft, komen de moeilijkheden, daaruit ontstaende, aan het licht. Van de raadsleden woont Ansems te Westelbeers; hiebrechts, de la Court en van Allen te Oostelbeers; de rest te Middeldbeers. — hiebrechts woonde aanvankelijk te Westelbeers; toen hij zich niet gehoord hard en oud werd, verhuisde hij naar Middeldbeers om hork bij de kerk te wonen. Daardoor raakte Westelbeers een raadslid kwijt.

B. en W. klaagen er over, dat het haast onmogelijk is, om bosschen te verkopen; de houtbrekers maken niet alleen bij permissie verkoop monopolie, maar het kwam in het vorig jaar zelfs voor, dat bij inschrijving het denन्हout moest worden opgehouden, omdat alle inschrijvers het eens waren. Alleen wanneer er een zeer grote houtbak is, komen er lokale vreemde koopers, en is het mogelijk om aan de waarde te komen.

De gemeente plant jaarlijks geregeld ± 150.000 denmen bij; 10 of 12 duizend per H. H.; de mast wordt den zeer wijd gepoot. — Men is thans bezig bosschen aan te leggen in de Oostelbeersche heide; daar is „vliegpand“; de mast groeit daar zeer welig, niettegenstaande de grond niet wordt omgeset.

De raadslid B. en W. sterkt aan om het onderhoud der waterleidingen van rekening der gemeente te nemen; de Heeren schenken er wel ooren naar te hebben.

Dr. Scheidelaar uit Hilvarenbeek is gemeente doctor. — De armen kunnen kiezen tusschen dr. Scheidelaar, en den doctor uit Oirschot; deze worden dan door de gemeente per visite betaald.

Oostelbeers e.a.

De Oostelbeers is alleen een burgerlijk armbestuur; in den laatste tijd kan het zich niet redden, en Nerey het een subsidie van $\text{f}100$ uit de gemeentekas. — De Middeldbeers en Westelbeers hebben gezamenlijk zoowel een parochiaal als een burgerlijk armbestuur; deze besturen beschikken over voldoende fondsen.

Jhr. W. de la Court kwam op audientie; met hem zat ik een ruimen tijd te praten; ik kreeg weer den indruk dat hij zeer goed, mischien wel al te goed is voor zijne vele onderhoorigen. De landweldwachter uit Oirschot kwam mij zeggen, dat hij door den burgemeester ontslagen was, omdat hij gewisgerd had de kassen van de secretarie uit te duffen. Ik zeide den man, dat er mij niets van bekend was, maar dat ik hem zeker niet zou ontslaan, zonder hem tevoren te hebben gehoord in zijne verdediging.

Den 6 Maart 1904 kwam ik weer in de gemeente; ik reed er van uit Best heen; bezocht vervolgens Oede, en keerde's avonds via Lindhouten naar den Bosch terug.

Ik verleende audientie aan Jhr. W. de la Court, met wien ik een ruimen tijd aangenaam zat te praten.

Van B. en W. vernam ik, dat toen de welhouder Ch. hiebrechts stierf, diens zoon niet zonder strijd tot lid van den Raad en tot welhouder gekozen werd; thans is de zoon in de gemeenteraad weer gekozen. De raadsliden waren thans ^{vrij} goed over de gemeente verdeeld: 2 in Westelbeers (Ansems en hiebrechts); 2 in Middeldbeers (Smulders en van Allen); en 3 in Oostelbeers: Deenen, de la Court en van Kogel.

Men blijft in de Oostelbeersche heide steeds mast bijplanten ± 200.000 planten per jaar; lang niet alles staat even goed aan; het zand stuift daar erg; er staat mast, waarop, na het planten, succesfieverlijk een Heer zand opgestoven is, en die loke goed groeit.

Teegen het onderhoud der waterleidingen zag men erop; men zou deser dagen met de naburige gemeentebesturen confereren, om een modus vivendi te bespreken.

Armoede wordt in de gemeente niet geleden; het armbestuur van Oostelbeers krijgt een kleine subsidie van de gemeente, omdat het zich moeilijk kan redden.

En armen doctor is er niet; de armen kunnen naar eigen

Oostelbeers o.a.

verkiezing gaan naar den doctor te Hilvarenbeek of naar dien van Oirschot; de declaraties der doctoren worden bekand. De gemeente veldwachter wordt oud; men is over hem nog goed teder.

Wegens luensame van het gebal schoolkinderen werden er drie nieuwe schoollocalen gebouwd. — Zwerfcalingsonderwijs wordt niet gegeven, omdat er zich niemand voor heeft aan gemeld. —

Hr. v. Gijssels, kantonrechter te Oirschot, straft de stroopers heel zwaar; deze maakten hem het leven te Oirschot zoo onaangenaam, dat hij zich daar niet meer geheel veilig voelde, en om die reden een huis huurde in Middelbeers, recht tegenover het Raadhuis, waar hij zich sll. 1907 zal vestigen.

M. en W. waren zeer en speine, omdat een onderwijzeres, die eerst sinds een half jr in functie was, wilde gaan trouwen; ik heb hen geaden, spoedig een verordening te ontwerpen en te keulen, die in den Bosch goedgekeurd te krijgen. — Hoe die verordening er uit moet zien kan ik hen niet zeggen, omdat q. s. mag nooit geroepen waren geworden, om ~~de~~ op zood'n verordening goedkeuring te verlenen.

Den 19 April 1911 berocht ik Vlaageloom, Versen en Oostelbeers. Ik reed er van uit Lindhout heen, en keerde 's avonds via Best naar Lindhout terug.

Ik verleende audientie aan Hr. van Gijssels, den kantonrechter van Oirschot, die te Middelbeers tegenover het Raadhuis woont. Z. l. had de beleefdheid gehad mij te onthijlen te vragen waarvoor ik, wegens gebrek aan tijd, hadt maeken bestanden. Byzondere dingen hadt hij niet te vertellen; hij kwam een vevendig zijne opvochtling maken. —

Jhr. de Ra Court kon niet komen; hij is lijden, naar het schijnt aan rheumatis che pijnen in het hoofd en de rug; maar zekerheid wil hij zich niet verschaffen, omdat hij zich niet wil laten onderzoeken. — Men sprak echter over hem, als of men verwachtte, dat hij het niet lang meer zou maken!

De burgemeester vertelde mij den naam Beers (Oostel- Middel- en Westel Beers); die zou voortkomen van de grote hae.

Oostelbeers o.a.

veelheid boers, welke meer in de talrijke vennen voor kwam; de gemeente voert zelfs drie boeren in het gemeentelijk wapen! — Die vischrijfdom van de vennen is slij mel gedaan; vroeger, als het water laag was, moest het een rondan die vennen greden; dan viel daar mist, onwiltkeloden zich wormpjes enz. Straus wordt daar geen ve meer gemed, en heeft dienlingevolge de visch ook geen voedsel meer!

De administratie der secretarie is veel verbeterd; een van de goede vruchten van het gemeente bezoch!

Stank geaden een uitvorigen staat van exploitatie van gemeentelijke bedittingen aan te krijgen, ^{eschool met het} ~~tenen~~ een ~~raad~~ raadstraal plan te maken. — Voor hulp van Staats boschbeheer voel men niets. —

De toestand van de hoofdwaterleiding, de Beerse laant veel te men, schen over; er wordt veel water benut onder wonden, deels door dat de Beerse het water niet tijdig kan verstellen, deels door dat de spoorwajische watermolten veel kwaad daet; ik heb toen gevezen op de Raam en op den Epschen watermolen; mijfchien zou — als men zich vereenigde — ook hier met succes hulp van provincie en Rijk kunnen worden ingeroepen. —

Het oud archief is geborgen in kisten, koffers en kisten; herge meeter is voornemens in de Raadsaal een grote archiefkast te laten maeken ter volle lengte en hoogte van de muur; daer kan alles behoorlijk geplaatst, geïnventariseerd, en versoyd worden!

De veldwachter is nog in functie; hij heeft gelukkig niet veel te doen; anders zou hij onaangenaam behandeld blijven. —

Van beide scholen nl. te Oostelbeers en te Middelbeers wordt leerhulping onderwijs gegeven. Van de school te Oostelbeers bleven gaurende de laatste veldand alle leerlingen weg; aan die te Middelbeers volgden ~~de~~ kinderen den cursus ten einde toe! —

Den 30 Mei 1916 berocht ik per auto van uit den Bosch de gemeenten Oostelbeers en Hoerogestel. De burgemeester heeft woord gehouden; inkle raadkamer kwam een grote kast ter volle lengte en hoogte van de binnenmuur; heel net! — is en praktisch. —

De administratie der secretarie was tot in de

Oostelbeers c.a.

punten in orde. Ten zoon van den burgemeester, leerling van Verdijk had alles zoo goed in orde gemaakt. Die jongen deed deser daags met succes het mondeling gedeelte van het examen voor gemeentel. secretaris, en moet over 3 weken het schriftelijk gedeelte doen.

De burgemeester maakte een uitvoerige berekening van de exploitatie van 16 hl. A. natuurweiden. Hij zag geen kans, om een beschrijving te maken van den omvang van heideal dennebosch. Jaarlijks plant hij van 200.000 tot 300.000 stekken denneplantjes. Maar een schatting van de gemeente thans 400 hl. A. dennebosch hebben. — Voor eikenhout deugt de heide niet. — Brandsingels van loofhout bestaan er uit tusschen de verschillende perceelen. Wel worden de reedjes tusschen de bosjes schoongehouden en afgesplakt.

Voor die jaren, in welke de bosjes het meeste kans hebben door brand te worden beschadigd, worden ze tegen brandschade verzekerd. —

De heeren de la Court schaffen zowel mogelijk de arbeiders af, en verhuuren de gronden. Zoo verhuuren zij deser daags een meterweide van $\pm 25\frac{1}{2}$ hl aan een Zeewsche baer. Volgens N. en W. is de kantonrechter van Tilburg stil en terug getrokken; met den jongsten van de twee broers hebben zij jaarne te doen.

Den 12 Augustus 1920 kwam ik weer in Oostelbeers. —

De raadsverkiezing van 1919 bracht hier drie nieuwe raadsleden, en anderen verhauder. — Burgemeester Smulders heeft een zware operatie ondergaan; zijne gezondheid schijnt op het moment vrij goed. —

De grond die het water van de Beerse onder het kanaal moet doorvaaren is 1.50 hl. hoog, en 4 hl. breed. Volgens de brandmij is de capaciteit

Oostelbeers c.a.

niet voldoende; deze kwestie wordt thans onderzocht. De financiën van de gemeente zijn voor het oogenblik niet al te rooskleurig; doch wil men geen vereeniging met enige andere gemeente. De gemeente heeft f. 15000 schuld en f. 26.000 aan effecten bezit. — Bovendien een zeer groot bezit aan dennebossen; men wil die echter niet verkoopen voor die goed schaarsbaar zijn.

Er is een rijke vlasbaer van Nes in Oostelbeers komen waken; hij kocht 60 hl. A. ontginning van Zeewsche baeren onder Wiesfen; hij heeft met van Beyenbroek een fabriek in Tilburg; Bovendien heeft hij een fabriek in België (Lepent). Hij heeft een prauke's en leeft heel eenvoudig; zijn vaarwerk loopt somtijds op klompen. Zij hebben twee kleine kinderen (meisjes); hij betaalt in den hoofdelijken omloop naar een inkomen van f. 35.000. —

Staatsbosbeheer maakt thans plannen voor ontginning van waste gronden: van de 1624 hl. A. gemeentelijk bezit zou zijn

275	hl. A. dennebosch
1156	.. waste grond
17	.. weiland

De burgemeester meent, dat er meer dennebosch moet zijn. —

Het heerlijk jachtrecht van Hildwarenbeek en diezen strekt zich ook nog uit over Westelbeers.

Voor het in orde brengen van de Grote Beerse gaf de gemeente in 1919 f. 4425. — uit; voor de Kleine Beerse werd in 1920 ruim f. 2000 besteed. De rivier vóór den spoordenkschen watermolen is helemaal dicht gegraeid; de bodem ligt ongeveer gelijk met het mariveld; zoo lading daarin geen verbetering is gebracht kan de molen geen water verzeilen; het onderhoud van dat rivierwach is ten laeste van Oirschot.

Een granaade; in 1921 zal arrondbestuur de Oostelbeers ^{voor een maal} f. 100. — subsidie krijgen van de gemeente.

